

REALIZÁCIA MENEJ ZNÁMYCH A NETRADIČNÝCH ŠPORTOVÝCH HIER NA 2. STUPNI ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

VINCENT LAFKO

Fakulta športu Prešovskej univerzity v Prešove, Slovenská republika

KLÚČOVÉ SLOVÁ: menej známe hry, netradičné športové hry, starší školský vek

ÚVOD

V pedagogickej praxi, teórii i v bežnom živote sa neustále stretávame s pojmom hra. Pod pojmom hra rozumie Žiga, Mikuš (1995) uvedomelú, radostnú, zábavnú dobrovoľnú činnosť, ktorá je závislá na spoluhráčoch, pravidlách. Spoločným znakom hier je vysoká emocionálnosť, kolektívnosť, sebaovládanie a citové uspokojenie.

Hru, ako archetypálny element ľudskej telesnosti - *analýza pojmu hra v diele Johana Huizinga - Homo ludens* špecifikujú Nemeč, Junger (2007).

Menej známe pohybové činnosti a športové hry sú hry a pohybové činnosti, ktoré sú pre nás úplne nové. Ich vznik je rôzny: vznikli vývojom nových materiálov, vytvorením nového náčinia, vývojom pravidiel starších hier, resp. ich kombináciou a pod. Ich kladom je, že sú nenáročné na priestorové a materiálne vybavenie na školách. Práve preto ich odporúča využívať vo výchovno-vzdelávacom procese na hodinách telesnej výchovy (Chovanová, 2008). Chovanová (2010) zlepšuje úroveň koordinačných schopností 10-ročných žiakov vplyvom netradičných cvičení a hier v rámci výučby telesnej výchovy. Chovanová, Majherová (2010) zistili signifikantný rozvoj koordinačných schopností 10-ročných chlapcov vplyvom netradičných cvičení a hier. Preto odporúčajú realizovať netradičné cvičenia a hry nielen v školskej, ale aj mimoškolskej telesnej výchove.

Boržíková (1996) realizuje netradičné pohybové činnosti v telovýchovnom procese žiakov v mladšom školskom veku. Tým ponúka nové smery v orientácii pohybovej a športovej činnosti detí a mládeže.

PROBLÉM

V netradičných hrách je presnosť a efektívnosť pohybov podmienená schopnosťou regulovať silové, časové a priestorové parametre, podmienené tak kondičnými, ako aj koordinačnými schopnosťami. Netradičné športy ponúkajú príležitosti na rozvoj poznania nielen zvláštnosťou náčinia, pravidlami, ale i zaujímavosťou športových zážitkov, ktoré by mali viesť k celoživotnej pohybovej angažovanosti. Neznáme hry prinášajú vzruch, pocit zmeny, nové možnosti pre hráčov realizovať svoje schopnosti a pochopiteľne aj novú šancu zvíťaziť (Lafko, 2009).

Netradičné hry sú motivujúcim faktorom vytvárania aktívneho záujmu o šport ako aj štruktúra súťaží, ktorá nepotiera osobnosť vekovú a pohlavnú.

K netradičným športovým hrám patria:

basketbalové hry: medzikrúžie, netball, korfbal, korbball, bomb basketbal, streetball,

futbalové hry: sálový futbal, halový futbal, nohejbal,

hádzanárske hry: strelecká, ringo, lietajúce taniere,

hokejové hry: florbal, hokejbal, ringo hokej, lakros, interkros,

páľkovacie hry: kriket, basebal, softbal,

tenisové hry: softtenis,

volejbalové hry: ázijský volejbal, volejbalová štvorhra, šimbal, pästný volejbal – faustbal, prellbal, plážový volejbal (Žiga a kol., 1995).

Starší školský vek je zvlášť vhodné pre osvojovanie určitých športových aktivít s rozvojom pohybových schopností a zručností. Rozvoj konkrétnych pohybových schopností a zručností by sa mal vykonávať práve počas priaznivého vývojového obdobia – obdobia senzitivneho. Toto obdobie nemá byť orientované na reálny stupeň vývoja (biologický vek) pretože u dievčat začína a končí skôr ako u chlapcov. V tomto veku sa dobre rozvíjajú:

koordinačné schopnosti:

ich rozvoj vychádza z vývoja centrálnej nervovej sústavy. Po 12. roku u chlapcov a po 11. roku u dievčat môže z dôvodu pubertálnych zmien nastať výraznejší útlm v tempe vývoja, ktorý môže skončiť a stagnovať,

rýchlostné schopnosti:

patria k pohybovým prejavom, ktoré je vhodné rozvíjať čo najskôr. K rozvoju rýchlostných schopností dochádza najintenzívnejšie do 14. roku života, ich rozvoj pokračuje ďalej,

silové schopnosti:

ich rozvoj podmieňuje predovšetkým vzťah k produkcii pohlavných a rastových hormónov, ktoré výraznejšie ovplyvňujú možnosti rozvoja sily. Tempo rozvoja sily je individuálne od 11. do 15. rokov. U nešportujúcich jedincov končí silový rozvoj približne okolo 20 roku života,

vytrvalostné schopnosti:

rozvíjajú sa v podstate v akomkoľvek veku,

kĺbová pohyblivosť:

k aktívnemu rozvoju dochádza do 13. roku života. S nástupom pubertálnej akcelerácie rastu klesá schopnosť rozvoja pohyblivosti.

Toto obdobie je najlepšie na rozvoj rovnováhy, presnosti pohybov, silový rozvoj, rýchla a výbušná sila, vytrvalosť, komplikovaná motorika (Perič, 2008). Turek, Ružbarská, Kandráč, Kokinda (2010) využívajú širokú paletu menej známych hier a netradičných športových hier pri výbere talentov pre korčuliarske športy.

CIEĽ

Porovnať možnosti využívania netradičných športových hier u žiakov staršieho školského veku v jednotlivých regiónoch Slovenska. (východoslovenský, stredoslovenský, západoslovenský).

METODIKA

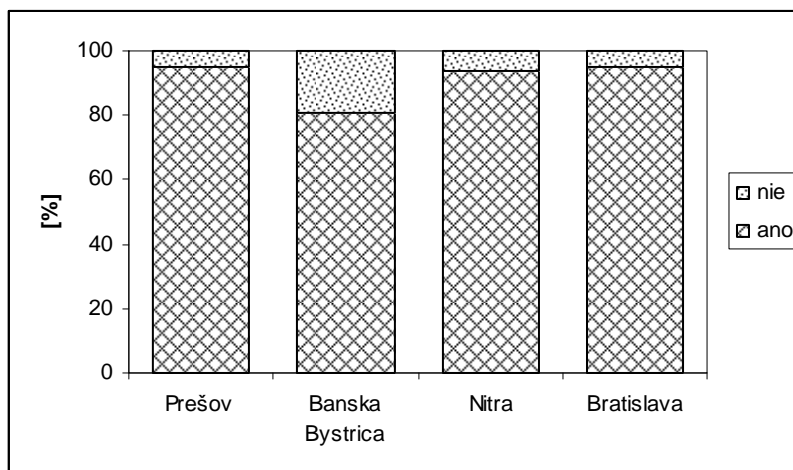
Charakteristika súboru

Pedagogický prieskum sme realizovali v štyroch okresoch v rámci Slovenska na 2. stupni základných škôl. Zúčastnili sa ho žiaci 5. až 9. ročníka vo vekovej hranici od 11 do 15 rokov. Vybrané okresy v rámci Slovenska: *Prešov* (54 chlapcov a 32 dievčat), *Banská Bystrica* (43 chlapcov a 27 dievčat), *Nitra* (33 chlapcov a 21 dievčat), *Bratislava* (48 chlapcov a 39 dievčat).

Prieskum sme realizovali na základných školách so štandardnou výučbou formou dotazníka. Návratnosť dotazníkov bola 100%-tná. Prieskum sme realizovali v roku 2009.

VÝSLEDKY

Zaradením netradičných športových hier žiaci prejavili zvýšený záujem o hodiny telesnej výchovy. Pre žiakov sa výučba telesnej výchovy stala zaujímavejšou a mali väčší záujem o pohybovú aktivitu. Výsledky dotazníka uvádzame na obrázku 1.

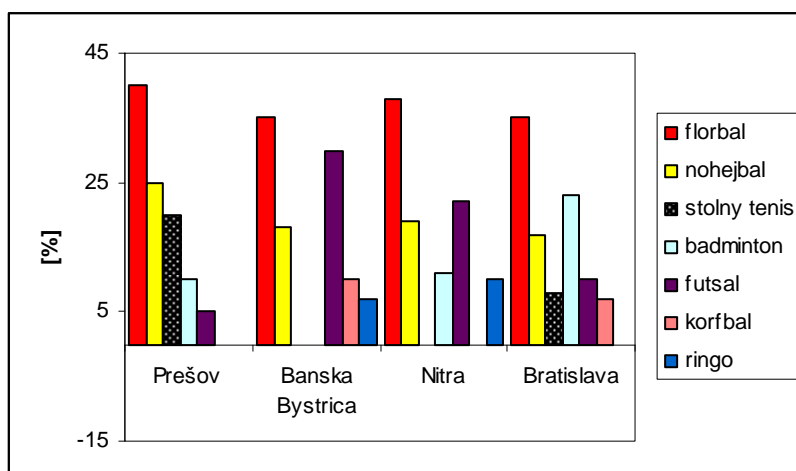
Obrázok 1 Zaradenie netradičných hier do TV

Žiaci poznajú a rady realizujú netradičné športové hry. Uvádzame výsledky v rámci jednotlivých regiónov:

Prešov: florbal 40 %, nohejbal 25%, stolný tenis 20%, badminton 10%, futsal 5%,
 Banská Bystrica: florbal 35%, futsal 30%, nohejbal 18, korfbal 10%, ringo 7%,
 Nitra: florbal 38% futsal 22%, nohejbal 19%, badminton 11%, ringo 10%,
 Bratislava: florbal 35%, badminton 23%, nohejbal 17%, stolný tenis 8%, futsal 10%
 a korfbal 7%.

Pedagogickým prieskumom sme zistili, že v štyroch okresoch Slovenska: Prešov, Banská Bystrica, Nitra a Bratislava, na základných školách, žiaci v staršom školskom veku s obľubou realizujú netradičné športové hry. Florbal, je najobľúbenejší vo všetkých sledovaných okresoch Slovenska. Badminton, nohejbal, stolný tenis, futsal, korfbal a ringo sú rôzne obľúbené v jednotlivých okresoch. Je zaujímavé, že futsal, ringo, korfbal dosahujú vo všetkých okresoch najnižšiu obľúbenosť.

Uvedené informácie považujeme za dôležité pre učiteľov telesnej výchovy. Možnosť zaradiť do výučby telesnej výchovy tie pohybové činnosti – netradičné športové hry, ktoré zväčšia záujem o pohybovú aktivitu detí staršieho školského veku.

Obrázok 2 Najobľúbenejšie netradičné športové hry

ZÁVER

Školská telesná výchova má nezastupiteľné miesto v pohybovom rozvoji detí staršieho školského veku. Jej základným cieľom je:

- upevňovanie zdravia,
- vytváranie aktívneho a trvalého vzťahu k pohybovým a športovým aktivitám,
- zvyšovanie telesnej zdatnosti a pohybovej výkonnosti.

Využitím netradičných športových hier sa v školskej telesnej výchove vytvárajú nové možnosti, ktoré môžu prispievať k aktívnemu záujmu žiakov o šport. Netradičné športové hry ponúkajú príležitosti na rozvoj pohybového potenciálu využívaním nového športového náradia a náčinia a novej formy pohybových aktivít.

LITERATÚRA

- BORŽÍKOVÁ, I. 1996. Netradičné pohybové činnosti v telovýchovnom procese žiakov v mladšom školskom veku. In : Zborník z II. medzinárodnej vedeckej konferencie *Nové smery orientácie pohybovej a športovej činnosti detí a mládeže*. Nitra: PF VŠPg, 1996, s. 157 – 161.
- CHOVANOVÁ, E. 2008. Vplyv netradičných športových hier na rozvoj koordinačných schopností detí staršieho školského veku. Brno: *Medzinárodní vědecká konference*, 2008.
- CHOVANOVÁ, E. 2010. Úroveň koordinačných schopností 10-ročných žiakov vplyvom netradičných cvičení a hier. Zborník príspevku z medzinárodnej vedeckej konferencie: *Pohyb člověka*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-777-9
- CHOVANOVÁ, E., MAJHEROVÁ, M. 2010. Rozvoj koordinačných schopností 10-ročných chlapcov vplyvom netradičných športových hier. Zborník príspevku z medzinárodnej vedeckej konferencie: *Pohyb člověka*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7368-777-9
- NEMEC, M., JUNGER, J. 2007. Hra - archetypálny element ľudskej telesnosti. In: *Spoleczne i kulturowe wartosci sportu*. Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie, 2007, s. 37 - 42. ISBN 978-83-89-630-57-5
- TUREK, M., RUŽBARSKÁ, I., KANDRÁČ, R., KOKINDA, M. 2010. Základné teoreticko-metodologické princípy určenia determinantov pri výbere talentov pre korčuliarske športy. In *Vedecké práce 2010“ – vedecký zborník*. Bratislava: STU Bratislava, 2010, s. 142 – 147. ISBN 978-80-227-3317-5
- ŽIGA, L., MIKUŠ, M. 1995. *Menej známe pohybové a športové hry*. Prešov: Metodické centrum, 1995. 4 s. ISBN 80-8045-000-5

ZHRNUTIE

Autor v príspevku chce prispieť k riešeniu problematiky realizácie menej známych a netradičných športových hier na druhom stupni základných škôl. Zisťuje zaradenie netradičných športových hier do učebných osnov na základných školách a aké netradičné hry sa na školách hrajú (realizujú). Danej problematike sa venuje v rámci grantovej úlohy Vega č. 1/0594/08 „Vplyv netradičných športových hier na rozvoj koordinačných schopností.“

SUMMARY

THE USE OF LESS-KNOWN AND NON-TRADITIONAL SPORTS GAMES AT THE 2ND DEGREE OF PRIMARY SCHOOLS

KEY WORDS: less-known games, non-traditional sports games, late childhood

The paper deals with the issue of instruction of less-known and non-traditional games at the 2nd degree of primary schools. The paper also focuses on the implementation of non-traditional sports games into the curricula at primary schools and the types of executed non-traditional games. The issue was addressed within the research project VEGA No. 1/0594/08 "The Effect of Non-traditional Sports Games on the Development of Coordination Abilities".

Kontakné údaje:

PaedDr. Vincent Lafko, PhD.

Fakulta športu PU

Ul. 17. novembra 13

081 16 Prešov

e-mail: lafko@unipo.sk